

SANNA PALOMÄKI

Monen koulun piha hiljenee

ELOKUUN ALUSSA Yle uutisoi Opetushallituksen kouluverkko selvityksestä, jossa peruskoulujen määrän todettiin laskeneen merkittävästi koko 2000-luvun ajan. Useissa maakunnissa koulujen määrä on puolittunut vuosina 2000–2018. Uutinen ei yllättänyt, sillä kyläkoulujen lakkautuksista ja niiden ympärillä käydyistä taistoista on kerrottu paikallislehdissä jatkuvasti.

Enemmän hätkähdytti tulevaisuuden ennuste. Jos koulujen vähenemistä ei kansallisesti tai alueellisesti hillitä ja lakkautukset jatkuvat samaa tahtia myös seuraavat 20 vuotta, päädytään nykyisen 2 300 peruskoulun koulun sijaan 1 300 kouluun. Koulujen oppilasmäärät kasvaisivat keskimäärin yli kolmeensataan, ja isot yli 700 oppilaan koulut yleistyisivät.

Lakkautusten perussyyt tuntuvat sinällään ymmärrettäviltä. Lapsia on vähemmän, eikä kaikkiin kouluihin riitä oppilaita. Pääosin onkin lakkautettu alle 50 oppilaan kouluja. Lisäksi kuntien on pakko etsiä säästökohteita heikentynyt taloudellista tilannetta paikatukseen.

Kouluverkon kattavuudella pyritään ensisijaisesti takaamaan koulutuksellinen tasa-arvo: jokaisella lapsella tulisi olla oikeus laadukkaaseen perusopetukseen asuinpaikasta riippumatta. Lakkautukset voivat kuitenkin vaikuttaa eri tavoin ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointiin. Niistä tai edes mahdollisista säästöistä kuntataloudessa on varsin vähän tutkittua tietoa.

Osalla oppilaita lakkautukset pidentävät koulumatkaa. LIKES:in selvitysten mukaan korkeintaan kilometrin pituisia koulumatkoja lapset ja nuoret kulkevat verrattain hyvällä prosentilla omin voimin (73 %), mutta jo kolmen–viiden kilometrin taipaleilla fyysisesti aktiivisten koulumatko-

jen osuus laskee alle puoleen. Yli viiden kilometrin matkoilla perusopetuksen oppilaat ovat oikeutettuja maksuttomaan koulukuljetukseen. Muutenkin valmius kulkea kouluun omin voimin esimerkiksi talvella hiipuu selvästi matkan pidentyessä.

Vanhempien autokyydillä kulkevien lasten osuus on kasvanut jonkin verran, vaikka monet koulut ovat mm. Liikkuva koulu -toimissaan pyrkineet edistämään aktiivista koulumatkaliikkumista. Joukkoliikenteen vaikutukset lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen eivät ole täysin yksiselitteisiä, kuten Pesola ja kanssakirjoittajat tämän lehden artikkelissaan osoittavat. Koska koulumatkat toistuvat arjessa säännöllisesti, on merkittävää, istuuko lapsi autossa vai ulkoileeko raittiissa ilmassa. On arvioitu, että jopa puolet monen lapsen ja nuoren päivittäisestä fyysisestä aktiivisuudesta kertyy koulumatkoista.

Entä mitä tapahtuu lakkautettujen koulujen liikunta- paikoille? Koulupihojen lähiliikuntapaikat ovat ulkoajaiden ohessa lasten ja nuorten yleisimmin käyttämiä vapaa-ajan liikkumisen paikkoja etenkin alakouluiässä (VALO 2015). Saavutettavuuden näkökulmasta on arvioitu, että matka lähiliikuntapaikalle tulisi olla alle kaksi kilometriä ja niin turvallinen, että kouluikäinen lapsi pystyy kulkemaan sen itse kävellen tai pyöräillen. Kuntia on kannustettu koko 2000-luvun korotetulla valtion avustuksella rakentamaan ja kehittämään lähiliikuntapaikkoja, mutta samaan aikaan on mahdollista, että niitä on koulujen mukana myös menetetty.

sanna.h.palomaki@jyu.fi

JOUKO KOKKONEN

Liikkuminen on enemmän kuin pelkkää liikuntaa

ME LIIKUNTAIHMISET ajattelempa helposti, että liikunnan harrastaminen on paras lääke vähäisestä liikkumisesta aiheutuviin ongelmiin. Joillekin resepti toimii, mutta kaikki eivät halua harrastaa liikuntaa.

Muiden kuin tietoisien harrastamisen kerryttämisen liikkeen arvo onkin vähitellen huomattu. Kotikulmat ja koulu- tai työmatka vaikuttavat liikkumisen määrään enemmän kuin tehokkainkaan liikunnan edistäminen. Suuresta liikuntaharppauksesta on turha haaveilla, mutta pienin askelin liikkuminen voi lisääntyä niin yksilöillä kuin yhteiskunnassa.

Parhaita liikuttajia ovat liikkumiseen ohjaavat ratkaisut asuinalueilla, liikenteessä ja työpaikoilla. Liikkumisympäristöjä käsittelevä teemanumeromme korostaa elinympäristön vaikuttavan väestötasolla enemmän liikkumiseen kuin rakennettujen liikuntapaikkojen.

Liikunnan edistäjät ovat toki puhuneet fyysisen aktiivisuuden kokonaismäärän laskusta ja sen kansantaloudelle aiheuttamasta laskusta, mutta he ovat tarjonneet patenttiratkaisuksi lisää ohjattua liikuntaa. Tuntuu kuin liikkumisen kokonaiskuva ei olisi vieläkään hahmottunut kaikille liikuntaihmisille.

Korona-aika on saanut suomalaiset lähtemään luontoon ja havahduttanut huomaamaan, miten mukavaa lähiluonnossakin on liikkusella. Viheralueiden ja metsiköiden arvo on syytä ottaa huomioon myös kaupunkisuunnittelussa. Kaadettua pikkumetsää ei talon tai parkkipaikan alta takaisin saa.

jouko.kokkonen@lts.fi

